



ตำนานพระปริต

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระดำรงราชานุภาพ

ทรงพระนิพนธ์

ราชบัณฑิตยสภา

พิมพ์ถวายพระภิกษุสามเณร เป็นของชำร่วย

เมื่อมาเยี่ยมหอพระสมุด ฯ และพิพิธภัณฑ์สถานสำหรับพระนคร

พ.ศ. ๒๔๗๒

พิมพ์ที่โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร



ตำนานพระปรีต

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระดำรงราชานุภาพ

ทรงพระนิพนธ์

ราชบัณฑิตยสภา

พิมพ์ถวายพระภิกษุสามเณร เป็นของชำร่วย

เมื่อมาเยี่ยมหอพระสมุด ฯ และพิพิธภัณฑ์สถานสำหรับพระนคร

พ. ศ. ๒๔๗๒

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร



คำนำ

เวदान์กษัตริย์เจ้าวรวงศ์ฯ ถึงวันแรม ๔ ค่ำ แรม ๕ ค่ำ เดือน ๘

ได้เคยเปิดหอพระสมุด ฯ และพิพิธภัณฑสถานสำหรับพระนครเป็นการพิเศษ
เพื่อให้เป็นโอกาสแก่พระภิกษุสามเณรได้มาชมทุกปีมาหลายปีแล้ว ใน ๒
วันนั้นผู้อุปการะจัดของมาช่วยเลี้ยงพระสงฆ์สามเณรก็หลายราย ส่วน
ราชบัณฑิตยสถานพิมพ์หนังสือถวายเป็นของชำร่วยแก่พระภิกษุสามเณร
องค์ละเล่ม เป็นงานซึ่งบังเกิดประโยชน์และความชื่นชมยินดีด้วยกัน
ทุกฝ่าย จึงได้จัดให้มีเล่มออกมาไม่ขาด

หนังสือซึ่งราชบัณฑิตยสถานจะพิมพ์ถวายเป็นของชำร่วยแก่พระภิกษุ
สามเณร ซึ่งมาชมหอพระสมุด ฯ และพิพิธภัณฑสถานสำหรับพระนคร
ใน พ.ศ. ๒๔๗๒ นี้ ข้าพเจ้าได้ออกเรื่องตำนานพระปริตให้พิมพ์ ด้วยคิดเห็น
ว่าพระภิกษุสามเณรได้ไปเห็นจะพอใจอ่านกันโดยมาก หนังสือเรื่องตำนาน
พระปริตนี้ มหาเถรเอก เจ้าพระยามหิธร ราชเลขาธิการ ได้ขอให้ข้าพเจ้า
แต่งขึ้นประกอบกับบาตรพระปริต (สวดมนตร์ ๗ ตำนานและ ๑๒ ตำนาน)
ซึ่งพิมพ์แจกในงานปลงศพต้นของคุณมารดา เมื่อเดือนกรกฎาคมค.ศ.
เรื่องตำนานที่ข้าพเจ้าแต่ง เป็นคำอธิบายมูลเหตุที่จะเกิดมีพระปริต และ
ลักษณะการสวดพระปริต ตามซึ่งสอบสวนได้หลักฐานแต่ที่ต่าง ๆ และ
สันนิษฐานประกอบบ้าง ไม่ใช่บอกบัญชีรายเรื่องพระปริตและแปลพระปริต
หนังสือที่บอกรายเรื่องพระปริตต่าง ๆ กับทั้งบทบาตรแจ่งอยู่ในหนังสือ
สวดมนตร์ฉบับหลวง ซึ่งสมเด็จพระสังฆราช (ปู่สังฆเทว ส่า) วัดราช
ประดิษฐได้ทรงรวบรวม มีฉบับพิมพ์อยู่แล้ว คำแปลพระปริตก็มีความ

เก่าซึ่งแปลครั้งรัชกาลที่ ๓ หอพระสมุด ฯ ได้พิมพ์ความหนึ่ง กับความ
ใหม่ ซึ่งพระดำรัสโอรุณ วัดมกุฏกษัตริย์แปด ดูเหมือนท่านจะได้พิมพ์
หลายครั้งแล้วออกความหนึ่ง ถ้าท่านผู้ใดประสงค์จะทราบว่าจะพระปริศนหรือ
บทบาดีลวดมนตร์และอนุโมทนาอื่นใดบ้าง หรือจะใคร่ทราบว่าแปลเป็น
ภาษาไทยว่าอย่างไร ขอจงศึกษาในหนังสือ ๓ เล่มซึ่งได้กล่าวมานั้นเถิด
ข้าพเจ้าขอถือโอกาสนี้ขอบพระคุณของพระภิกษุสามเณร ซึ่งได้
อุปการแก่หอพระสมุด ฯ และพิพิธภัณฑสถานสำหรับพระนครมาด้วย
ประการต่าง ๆ บินขอให้อนุโมทนาการที่จัดเครื่องบูชาพระศาสนาไว้ในพระ
ที่นั่งพรหมเมศธาดา (คือพระวิมานหลังเหนือ) โดยเฉพาะ ด้วยจัด
ดำริ่งไปเพราะความอุปการของพระสงฆ์เป็นพณ ยกเป็นอุทาหรณ์เช่นนี้
สำหรับไว้ตัวอย่างพดด้ยนั้น เป็นของพระราชาคณะผู้ใหญ่ผู้น้อยนับแต่
สมเด็จพระสังฆราชเจ้าเป็นต้นได้ช่วยสร้าง นอกจากนั้นเช่นพัตรอง เครื่อง
บริวารและผ้ากราบตราต่าง ๆ ก็ดี เครื่องบูชาและเครื่องใช้สอยในวัดซึ่ง
เป็นของควรเก็บรักษาไว้ ให้มหาชนได้เห็นมิให้สูญเสีย เป็นของพระภิกษุ
มีแก่ใจให้มาไว้ในพิพิธภัณฑสถานสำหรับพระนครโดยมาก ราชบัณฑิตย
สภาหวังใจว่า เมื่อพระภิกษุสามเณรทั้งหลายได้มาเห็นจัดไว้อย่างไร คงจะ
ยินดีอนุโมทนาและมีแก่ใจช่วยหอพระสมุด ฯ และพิพิธภัณฑสถานสำหรับ
พระนครสืบไป

ศิริ ๒๖ พฤษภาคม

นายกราชบัณฑิตยสภา

วันที่ ๒๐ กรกฎาคม พ. ศ. ๒๔๗๒

สารบัญ

ตำนานพระปรีต	หน้า	๑
อธิบายเบื้องต้น	”	๑
ตำนานคณะสาขายาย	”	๑
ตำนานสาขายชกรรม	”	๔
ตำนานสาขายปรีต	”	๕
พระปรีตภาณวาร	”	๗
ราชปรีต	”	๘
ลวดพระพุทธรูปในประเทศไทย	”	๑๒
ลวดสาขายชกรรม	”	๑๓
ลวดภาณวาร	”	๑๔
ลวดพระปรีต	”	๑๖
ลวดทำนาพระพุทธรูป	”	๒๓
มหาทิพมนตรี	”	๒๔
ลวดพระพุทธรูปเนื่องกับไฉยศาสตร์	”	๒๕
ลวดนวครหายุคชกรรม	”	๒๗

ตำนานพระปริต

อธิบายเบื้องต้น

การสวดพระพุทธรูป เช่นที่เราได้ฟังพระสงฆ์สวดในงานต่าง ๆ ที่จริงเป็น ๒ อย่างต่างกัน คือสวดพระธรรมเพื่อรักษาพระคำสอนอย่าง ๑ สวดพระปริตเพื่อจะคุ้มครองป้องกันภัยอันตรายอย่าง ๑ กิริยาที่สวดมนตร์พร้อม ๆ กัน จะสวดพระธรรมก็ดี หรือสวดพระปริตก็ดี เรียกว่าคณะสาชยาย (คำว่าสวด มาแต่คำสาชยายนั่นเอง) จะนำอธิบายเรื่องตำนานวินัย ๖๖๖ ไปโดยลำดับ แต่ขอบอกให้ท่านทั้งหลายเข้าใจไว้เสียก่อน ว่าช่วยวิญญูจะกล่าวนั้น พบหลักฐานบ้างเป็นแต่สันนิษฐานบ้าง แม้นั้นนิษฐานตามข้อของขอมบ้าง และขอให้ท่านทั้งหลายช่วยค้นหาหลักฐานที่ถูกต้อง

ตำนานคณะสาชยาย

จะว่าด้วยการสวดคณะสาชยายก่อน ประเพณีที่พวกพุทธบริษัท คือพระภิกษุสงฆ์เป็นต้น ชวนกันท่องจำพระธรรมวินัยแล้วสวดพร้อม ๆ กัน อย่างพระสวดมนตร์ทุกวันน หาปรากฏว่ามีในครั้งพุทธกาลไม่ แม้อัฐฐกถาธรรมบทกล่าวในนิทานบางเรื่อง ว่าพระสงฆ์พุทธสาวกสวดปริตและพุทธรูปตั้ง ๗ คัน ๗ วัน เช่นในเรื่องอายุวัฒนกุมาร ตอนสหัสสก็จะมีเป็นหลักฐานไม่ได้ ด้วยอัฐฐกถาธรรมบทนั้นแต่งต่อเมื่อพุทธกาล



ด้วงแด้วงเกือบ ๑๐๐๐ ปี เป็นสมัยเมื่อมีประเพณีสวดพระปริตเกิดขึ้นแล้ว
 พิเคราะห์ดูความที่อ้างไม่สัมพันธ์กับประเพณีในครั้งพุทธกาล เพราะพระพุทธเจ้า
 ทรงแสดงพระธรรมวินัยด้วยภาษาบาลีอันเป็นภาษากดางสำหรับชาวมัชฌิม
 ประเทศใช้พูดจากันแพร่หลายยิ่งกว่าภาษาอื่น ผู้ฟังพระธรรมเทศนาหรือผู้
 รับพระธรรมไปเที่ยวสั่งสอนย่อมจำข้อความเป็นสำคัญ ส่วนถ้อยคำไม่
 รู้จักลำบาก ด้วยเป็นภาษาซึ่งเข้าใจซึมซาบและใช้พูดจากันอยู่ได้เสมอ เช่น
 เดียวกับที่เราฟังเทศน์ภาษาไทยทุกวันนี้ ก็ตั้งใจจำข้อความเป็นสำคัญ หรือ
 ถ้อยคำจำเอนจะต่องจำถ้อยคำด้านวนที่พระเทศน์ทั้งหมดไม่ ความที่ยกมา
 เป็นอุทาหรณ์นั้นใด สันนิษฐานว่าการศึกษาและสั่งสอนพระธรรมวินัยเมื่อ
 ครั้งพุทธกาล ความจำเป็นที่จะต้องท่องและสวดซ้อมพร้อม ๆ กันเป็นคณะ
 อาจารย์ ก็ย่อมไม่มีด้วยเหตุอันเดียวกัน

ประเพณีที่พระสังฆสวดคณะอาจารย์ ปราภฏมชนเมื่อพระพุทธเจ้า
 เสด็จดับขันธปรินิพพานแล้ว พระอริยสาวกทั้งหลาย มีพระมหากัสสป
 เป็นประธาน ประชุมกันณถ้ำคถบวรรณในแขวงกรุงราชคฤห์มหานคร
 ทำสังคายนาพระธรรมวินัยเป็นครั้งแรก เพราะคำว่า "สังคายนา" นั้นเอง
 แปลว่าชักซ้อมสวดพร้อม ๆ กัน จึงพึงเป็นหลักฐานได้ ว่าการที่พระสังฆ
 สวดคณะอาจารย์เกิดมชนเมื่อครั้งทำปฐมสังคายนานั้น เมื่อกิดดูว่าเหตุใด
 พระสังฆอริยสาวกจึงใช้วิธีท่องจำพระธรรมวินัยแล้วสวดซ้อมพร้อม ๆ กัน
 ก็ดูเหมือนจะเห็นเคาเงอน ด้วยเมื่อพระพุทธเจ้าใกล้จะเสด็จเข้าสู่นิพพาน
 ได้มีพระพุทธปฏิภาตรัสสั่งแก่พระสาวกทั้งหลาย ว่าพระธรรมวินัยจะแทน

พระองค์สืบไป ครั้นพระพุทธองค์เสด็จดับขันธปรินิพพาน พระอริยสาวก
 จึงประชุมกันสำรวจพระธรรมวินัยซึ่งพระพุทธเจ้าได้ทรงบัญญัติตรัสสอน
 เพื่อจะรักษาไว้ให้เป็นหลักฐานมั่นคง ก็พระธรรมวินัยทั้งปวงนั้น เมื่อใน
 สมัยพุทธกาลพระสาวกย่อมทรงจำไว้โดย “อัตถะ” (คือข้อความ)
 ดังกล่าวมาแล้ว ครั้นเมื่อสอบถามกันและกันในที่ประชุม พระสาวก
 ต่างองค์คงแสดงโดย “พยัญชนะ” ต่างกัน (คือโดยจำนวนต่าง ๆ
 กัน) ซึ่งพากะเทือนไปถึงความเข้าใจอัตถะแตกต่างกันในบางแห่ง
 พระกัสสปจึงเลือกสรรพระสาวกซึ่งนิยมกันว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญ เช่นพระ
 อานนท์ เป็นผู้เชี่ยวชาญในพระธรรม พระอุบาลี เป็นผู้เชี่ยวชาญในพระ
 วินัย ให้เป็นผู้วินิจฉัย ข้าพเจ้าสันนิษฐานว่าคงจะมีพระสาวกองค์อื่น
 ช่วยวินิจฉัยด้วยอีก เป็นท่านองอย่างตั้งอนุกรรมการ ๒ กอง ให้พระ
 อานนท์กับพระอุบาลีเป็นประธานอนุกรรมการนั่นเองคละกอง (หาใช่เพียง
 อารามาคณะเฉพาะพระอานนท์และพระอุบาลีให้เป็นผู้แสดงพระธรรมและ
 พระวินัยแต่โดยลำพังดังความที่กล่าวในเรื่องตำนานตั้งคายนาชวนให้เข้าใจ
 ไม่) ต่อเมื่ออนุกรรมการวินิจฉัยลงมติแล้ว พระอานนท์จึงนำมติด่วน
 พระธรรม และพระอุบาลีนำมติด่วนพระวินัยมาแสดงในที่ประชุมพระ
 อริยสาวกทั้งปวง เมื่อที่ประชุมยอมรับมิตตามที่พระอานนท์และพระอุบาลี
 เสนอแล้ว จึงลงมติของที่ประชุมใหญ่ต่อไปอีกข้อหนึ่ง ว่าให้พระสงฆ์
 ท่องจำพระธรรมวินัย ทั้งอัตถะและพยัญชนะ (คือทั้งข้อความและจำนวน)
 อย่างเช่นพระอานนท์และพระอุบาลีเสนอนั้น เพื่อจะบ่งกนมิให้เกิดแตกต่าง

กันได้ออก ถ้าเป็นสมัยปัจจุบันนักคงให้เขียนพระธรรมวินัยลงเป็นอักษร
 แด้วพิมพ์แจกกันรักษาไว้ แต่ในสมัยนั้นยังไม่ใช้วิธีจดเป็นอักษร จึงต้อง
 ใช้กระบวนท่องจำ การท่องจำจะอยู่ได้มั่นคงก็ต้องอาศัยชักซ้อมด้วยสวด
 ตำรายา จึงเกิดวิธีสวดคณะตำรายาพระธรรมวินัยขึ้น เมื่อพุทธศักราช
 ปีที่ ๑ แด้วประพฤติกเป็นแบบแผนสืบมาด้วยประการฉะนี้

ตำนานสาธยายธรรม

ทนจะกล่าวอธิบายเรื่องสวดพระธรรมต่อไป พระธรรมวินัยซึ่ง
 รวบรวมไว้เป็นหลักพระคำสอนมากมายหลายคัมภีร์ด้วยกัน ผู้ศึกษาเช่น
 พระภิกษุซึ่งบวชใหม่เป็นต้น จำต้องท่องจำและหัดตำรายาไปที่ละสูตร
 ละส่วน แม้ถึงท่านผู้ที่สามารถทรงจำไว้ได้ทั้งหมดแล้ว จะสวดตำรายา
 พระธรรมวินัยให้หมดในคราวเดียวก็เป็นเวลาช้านานนัก จำต้องแบ่งตำรายา
 แต่คราวละส่วน วันหนึ่งสวดตำรายาส่วนหนึ่งพอสมควรแก่เวลา แด้ว
 สวดตำรายาส่วนอื่นต่อ ๆ ไปในวันหลัง แต่คงมิให้ขาดตำรายาทุกวัน
 ดังนั้นในฐานะประเพณีที่พระสวดมนตร์เย็น อนึ่งถือเป็นกิจวัตรคทวทุก
 สังฆารามสืบมาจนทุกวันนี้ เห็นจะเป็นประเพณีเก่าแก่สืบมาแต่สมัยเมื่อ
 ยังใช้ความท่องจำเป็นสำคัญ การสวดอย่างว่ามานเป็นการสวดตำรายา
 พระธรรม เพื่อจะรักษาหลักพระคำสอนไว้ให้มั่นคง แต่เมื่อมาฉวีเขียน
 พระธรรมวินัยลงไว้เป็นอักษรได้ ความจำเป็นที่จะต้องท่องจำน้อยลง
 จึงคงท่องและสวดตำรายาพระธรรมวินัยแต่บางส่วน ซึ่งจำเป็นแก่กิจของ
 พระสงฆ์ ในชั้นหลัง

ตำนานสาธยายปริต

๕๕
 ทนจะกล่าวอธิบายถึงการสวดพระปริตต่อไป คำว่า “ปริต” แปล
 ว่าคุ้มครอง การสวดพระปริตจึงหมายความว่า สวดเพื่อคุ้มครองป้องกัน
 ภัยอันตราย ผิดกับสวดสาธยายพระธรรมที่อธิบายมาแล้ว ประเพณีที่พระ
 สังฆสวดพระปริตเกิดขึ้นในลังกาทวีปประมาณว่าเมื่อพุทธกาลล่วงแล้วราว
 ๕๐๐ ปี ในเรื่องตำนานพระพุทธเจ้าโคตมาปรากฏว่าเมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จ
 เข้าพระนิพพานแล้วได้ ๓๐๐ ปีเศษ พระเจ้าอโศกมหาราชทรงอุปถัมภ์บำรุง
 พระพุทธศาสนาขึ้นเป็นศาสนาสำหรับประเทศในอินเดีย แล้วแต่งตั้งให้
 เทียบประกาศคุณพระพุทธศาสนาไปยังนานาประเทศ พระเจ้าเทวานัมปิย
 ตีศซึ่งครองกรุงลังกาเกิดเลื่อมใส จึงทูลขอให้พระเจ้าอโศกมหาราชจัดคณะ
 สังฆสังฆ์ไปประดิษฐานพระพุทธศาสนาในลังกาทวีป พระเจ้าอโศกก็ทรง
 อาราธนาพระมหินทรเถร ผู้เป็นราชบุตรพระองค์หนึ่ง ซึ่งออกทรงผนวช
 อยู่ ให้เป็นประธานพาคณะสังฆ์ไปตั้งสอนพระธรรมวินัยและให้อุปสมบท
 พวกชาวลังกา จึงได้ถือพระพุทธศาสนา และมีคณะสังฆ์ขึ้นในลังกาทวีป
 เป็นเดิมมา ก็แต่ลังกาทวีปเป็นประเทศอยู่ต่างหากจากอินเดีย ชาวลังกา
 ไม่รู้ภาษาบาลีแพร่หลายเหมือนกับชาวอินเดีย การสอนและการรักษา
 พระธรรมวินัยในลังกาทวีปจึงต้องใช้ ๒ ภาษา คือสอนด้วยภาษาสิงห
 หนิงเป็นภาษาของชาวลังกา แต่ต้องจำพระธรรมวินัยรักษาไว้ด้วยภาษา
 บาลีตามเดิม ต่อภายหลังจึงมาว่าเมื่อ พ.ศ. ๔๓๓ พระสังฆในลังกาทวีป
 จึงได้ช่วยกันเขียนพระธรรมวินัยลงเป็นอักษร ทำให้ความจำเป็นต้องท่อง



จำน้อยลงกว่าแต่ก่อน ถึงกระนั้นการศึกษาพระธรรมวินัยในดังกาทวิปก็
 ดำบากกว่าที่ในอินเดีย ด้วยจำต้องเรียนภาษาบาลีจนรู้แตกฉานก่อน จึง
 จะสามารถอ่านพระไตรปิฎกให้รอบรู้พระธรรมวินัยได้ การเรียนภาษาบาลี
 จึงถือกันว่าเป็นกิจของผู้ออกบวชจะต้องเรียน และนับถือกันว่าภาษาบาลี
 เป็นภาษาศักดิ์สิทธิ์ เพราะทรงไว้มงคลพระพุทธรักษา แม่ผู้ซึ่งมีใตเรียนรู
 ภาษาบาลี เมื่อไต่ยนพระสังฆสาชยาย ก็รู้ว่าเป็นพระธรรมคำของพระพุทธร
 เจ้า พวกนั้นอนุโมทนาสาธุการและถือว่าเป็นสิริมงคล แต่ในดังกาทวิปนั้นม
 พวกทมิฬเข้ามาอยู่มาก ในเรื่องพงศาวดารปรากฏว่าพวกทมิฬมีอำนาจ
 ปกครองบ้านเมืองอยู่นาน ๆ ก็หลายครั้ง พวกทมิฬนับถือไสยศาสตร์
 พาศำถนาพราหมณ์มาตั้งสอนในดังกาทวิปด้วย ก็ตามคติศำถนาพราหมณ์
 นั้นนิยมว่าผู้ทรงพระเวทอาจจะร้ายมนตร์ให้เกิดสิริมงคลหรือป้องกันแก้ไข
 ภัยอันตรายแก่มหาชนได้ สันนิษฐานว่าพวกชาวดังกาแม่ที่ถือพระพุทธรักษา
 ก็ย่อมมีเวทปวารณาดีริมงคล และมีเวทอาถรรพ์อันตรายตาม
 ธรรมดาสำถนาพราหมณ์ คงจะขอให้พระสังฆเถระชาวดังกาช่วยหาทาง
 ในพระพุทธรักษาตั้งเคราะห์ เพื่อให้เกิดสิริมงคลหรือป้องกันภัยอันตราย
 ให้แก่ตนบ้าง พระสังฆมความกรุณาจึงคิดวิธีสวดปริตชนให้สัมประสงค์
 ของประชาชน ก็แต่วิธีร้ายเวทมนตร์ของพราหมณ์นั้นเขาจึงวอนขอพรต่อ
 พระเป็นเจ้า คติพระพุทธรักษาห้ามการเช่นนั้น พระสังฆจึงค้นในพระไตร
 ปิฎก เลอกเอาพระสูตรและปาฐะพระคาถาสรรเสริญคุณพระรัตนตรัย อันมี
 ตำนานอ้างว่าเกิดขึ้นเองด้วยเหตุการณ์ต่าง ๆ มาสวดเป็นมนตร์ จะยก

พอเป็นตัวอย่างดังเดอกเอวรัตนสูตร ซึ่งมีตำนานว่าพระอานนทโคโยตถคุณ
พระรัตนตรัยรังบโรคระบาดอันเกิดแต่ความอดอยากที่เมืองเวล้าดี มาใช่เป็น
มนตร์สวดเรื่องหนึ่งเป็นต้น ตันนิษฐานว่าจะเกิดมีพระปริตชนด้วยประการ
ดังกล่าวมานั้น ชันเดิมจะสวดสูตรไหนหรือคาถาไหนก็เห็นจะแล้วแต่เหตุ
การณณ์ เช่นนิมนต์ไปสวดเพื่อจะให้เป็นมงคล ก็สวดมงคลสูตร ถ้า
นิมนต์ไปสวดให้คนไข้เจ็บป่วย ก็สวดโพชฌงคเป็นต้น แต่ชันเดิมเห็นจะ
หาไตรอยกรองพระปริตเขาต่อเนองกันยดยาวไม่ เมื่อมวธสวดพระปริต
เกิดชนแล้ว คนทงหลายก็คองนิยมกันแพรวหลาย มีผู้ประสงค์ให้พระสงฆ์สวด
พระปริตเพื่อเหตุการณณ์อื่น ๆ กวางขวางออกไป พระสงฆ์ก็คนหาพระสูตร
และปาฐะพระคาถาในพระไตรปิฎกมาสวดเป็นพระปริตมากชันเป็นลำดับ

พระปริตภาณวาร

มีคำกล่าวในลังกาทวิปว่า (๑) เมื่อ พ.ศ. ๙๐๐ พระเถระทงหลาย
มีพระเวทศเถระเป็นประธาน ชัวกัณล์สำรวจรวมพระปริตต่าง ๆ เรียบเรียง
เขาไวเป็นคัมภีรเรียกว่า “ภาณวาร” ตันนิษฐานว่าความคิดเดิมก็เห็นจะ
ให้เป็นตำราสำหรับพระสงฆ์ท่องจำ และสวดพระปริตให้เป็นแบบแผน
อันเดียวกัน เมื่อเกิดมีคัมภีรภาณวารอันรวบรวมพระพุททมนตร์ทุกอย่าง
อยู่ในนั้น ก็เป็นธรรมดาที่คนทงหลายจะเกิดปรารภนาให้พระ สงฆ์สวด
พระพุททมนตร์ตลอดทงคัมภีรภาณวารในเมื่อทำการพิธีสำคัญ แต่คัมภีร

(๑) คำกล่าวนี้ปรากฏอยู่ในคำนำของนายธรรมรตนะ แต่งเมื่อพิมพ์หนังสือ

ภาณวารใน ก. ศ. ๑๙๑๖ (พ.ศ. ๒๔๕๖)

ภาณวารยี่สิบสามพระปริตต่าง ๆ ถึง ๒๒ เรื่อง จัดไว้เป็น ๔ ภาค กว่า
 จะลวดตลอดเป็นเวลานานกว่าครึ่งวัน จึงต้องคิดวิธีลวดภาณวาร
 ชนิดอย่างหนึ่ง คือนิมนต์คณะสงฆ์ให้ผลัดกันลวดคราวละ ๔ รูป และ
 บางที่จะมีพระเถระผู้เชี่ยวชาญนั่งกำกับตรวจทานด้วยอีกรูป ๑ (เหมือนอย่าง
 ลวดภาณวารที่ไทยเราใช้แบบอยู่ทุกวันนี้) มีหลักฐานว่าชาวลังกานับถือ
 คัมภีร์ภาณวารมาก ถึงมีพระมหาเถระองค์หนึ่งทรงนามว่า อโนมทัตต์
 แต่งอรรถฎีกาอธิบายคุณภาณวารชนิดกัมภีร์หนึ่ง ให้ชื่อว่าสารัตถสมุจจัย
 เป็นคัมภีร์ใหญ่จำนวนหนึ่งลือถึง ๑๓ ผูกใบลาน (ได้แปลเป็นภาษาไทย
 เมื่อรัชกาลที่ ๓ และหอพระสมุดฯ ได้พิมพ์แล้ว) ก็ในพงศาวดาร
 ลังกาว่า มีพระอโนมทัตต์เป็นพระมหาเถระสำคัญองค์หนึ่งอยู่ในรัชกาล
 พระเจ้าบดินทศปรักกมพาหุ ซึ่งเสวยราชเมื่อ พ.ศ. ๑๘๐๘ ถ้าเป็นองค์
 เดียวกันก็เป็นหลักฐานอีกอย่างหนึ่งว่า คัมภีร์ภาณวารเกิดขึ้นแต่ก่อน
 พ.ศ. ๑๘๐๘ บางที่จะก่อนนันทงหัตถายวอยบ

ตั้งแต่เกิดมีคัมภีร์ภาณวารชนิดนี้ ฟังสันนิษฐานได้ว่า พระสงฆ์
 ชาวลังกาคงอาศัยคัมภีร์นี้เป็นตำราท่องลวดมนตร์ และลักษณะการที่
 ลวดมนตร์คงเป็น ๒ อย่างต่างกัน คือคณะสงฆ์ ๔ รูปผลัดกันลวดภาณวาร
 จนตลอดทั้งคัมภีร์อย่าง ๑ เดอกณะเพาะคู่พระคาถาไปลวดอนุโตม
 ตามเหตุการณ์อย่าง ๑ และการลวดคณะเพาะคู่พระคาถานั้น
 พระเถระผู้นำลวดมักกล่าวเป็นคำนำสรรเสริญคุณของพระสูตร และ คาถา
 นั้น ๆ (ที่เราเรียกกันว่า "ชุดตำนาน") ก่อน แล้วจึงชวนให้พระสงฆ์

สวด จำนวนพระสงฆ์ไปเท่าใดก็สวดด้วยกันหมด แต่วิชิตตำนานจะมี
 มาก่อนภาณวารหรือจะมชนต่อภายหลัง ขอนไม่มีเคาเงอนที่จะสันนิษฐาน
 เพราะอาจจะเป็นได้ทั้ง ๒ อย่าง แต่ในพระปริตฉบับดังกล่าวซึ่งพึงพบเมื่อ
 แต่งตำนานนี้ มีบทชิตตำนานเกือบจะทุกสูตรในภาณวาร

ราชปริต

พระปริตอย่าง ๗ ตำนานและ ๑๒ ตำนานก็เกิดขึ้นในลังกาทวีป แต่
 จะเกิดขึ้นเมื่อใดไม่มีหลักฐานที่จะกำหนด ได้แต่สันนิษฐานว่าคงจะเกิด
 ภายหลังแต่งคัมภีร์สารัตถสมุจจัย และมีเคาเงอนที่จะสันนิษฐานได้อีก
 อย่างหนึ่ง ว่าคงจะเกิดขึ้นโดยพระราชประสงค์ของพระเจ้าแผ่นดิน จึงได้
 เรียกนามตามภาษาบาลีว่า “ราชปริต” ลองคิดค้นหาเหตุก็เห็นมีเคา
 พอจะสันนิษฐานได้ ด้วยการสวดภาณวารอยู่ข้างยืดยาวเปลืองเวลายามาก
 ฝ่ายหนึ่ง และการสวดพระปริต ซึ่งพระสงฆ์เลือกพระสูตรและคาถา
 ต่าง ๆ ไปสวดให้ท่องตามเหตุการณ์อยู่ข้างจะสั้นไป และบางที่มงานหดวง
 พระสงฆ์จะเลือกมีใครถูกพระราชอัชฌาศัยด้วย น่าจะเป็นด้วยเหตุดังกล่าว
 มา จึงมีรับสั่งให้พระสงฆ์เถระคิดปรุงพระปริตขึ้นสำหรับสวดงานหลวง
 ให้มีทั้งฝ่ายเจริญดีริมงคลและฝ่ายที่จะคุ้มครองป้องกันอุบถวันตรายรวม
 อยู่ด้วยกัน แต่อย่าให้ยืดยาวนัก พระสงฆ์จึงเลือกพระปริตต่าง ๆ มาแต่
 ในภาณวารเป็นพน และเอาคาถาทนบถอกนเพิ่มเข้าบ้าง ปรุงเป็นราชปริต
 ขึ้น แล้วจึงแต่งคาถาเป็นคำเตือนพระสงฆ์ไปสวดให้ช่วยกันแผ่เมตตา

อริษฐานให้พระบริตช่วยคุ้มครองพระเจ้าแผ่นดิน และให้ตั้งใจสวดพระบริต
สำหรับชาติตำนานก่อนสวดพระบริตนั้นด้วยบทว่า

สรุทธิ สรณั สพนุชฺ นรินทฺ

ปริตุทานุภาโว สทา รกฺขตุติ ฯ ๑ ๑

ดังนี้ เมื่อมีราชบริตเป็นแบบสำหรับสวดในงานหลวง ก็เป็นธรรมดาที่คน
ทั้งหลายจะเกิดนิยมอยากให้สวดพระบริตนั้นเหมือนกัน ๆ ต่อไปจนเป็นประ
เพณีในพื้นเมือง แต่น่าสงสัยอยู่ข้อหนึ่ง ด้วยราชบริตปรากฏเป็น ๒ อย่าง
เรียกว่า “สุทธราชบริต” (๗ ตำนาน) อย่าง ๑ “มหาราชบริต” (๑๒
ตำนาน) อย่าง ๑ อย่างไหนจะเป็นตัวแบบเดิม ขอนศึกษาต้นนิษฐานกันมา
แต่ก่อน ว่าอย่าง ๑๒ ตำนานเห็นจะเป็นราชบริตเดิม ครั้นต่อมาภายหลัง
มีพระเจ้าแผ่นดินองค์หนึ่งของคหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นต่างประเทศกับลังกา ทรง
พระดำริเห็นว่ายังยาวนานก็จึงโปรดให้ตัดลงเป็นอย่าง ๗ ตำนาน มีราชบริต
เป็น ๒ อย่างเช่น จึงได้เรียกอย่างยาวว่ามหาราชบริต เรียกอย่างสั้นว่า
สุทธราชบริต ดังนี้ แต่เมื่อมาพิจารณากันในคราวจะแต่งตำนานพระบริตนี้ มี
บัณฑิตหลายคน คือพระพิณิจวรณการ (แสง สาดิคุต) เป็นต้น กลับ
เห็นว่าอย่าง ๗ ตำนานจะเป็นแบบเดิม อย่าง ๑๒ ตำนานเป็นของปรุ้งใหม่
ต่อภายหลัง อ้างเหตุให้เห็นเช่นนั้น ด้วยบทพระบริตต่าง ๆ ใน ๗ ตำนาน
กับ ๑๒ ตำนานเหมือนกันโดยมาก เป็นแต่วางลำดับผิดกัน ถ้าจะเฉพาะ
ตัวพระบริตไม่ยาวสั้นผิดกันก็มากน้อยนัก เป็นแต่มีบทชาติตำนานมากกว่ากัน
ถ้าประสงค์เพียงจะสวดพระบริตอย่าง ๑๒ ตำนานให้สั้นเขากงไม่ทำเช่นปรากฏ

อยู่ อีกประการ ๑ สังเกตเห็นว่าลักษณะที่จัดลำดับพระปริตต่าง ๆ ทั้งที่
 เพิ่มคำชดทำนานชนเป็น ๑๒ ตำนาน เป็นระเบียบเรียบร้อยดีกว่าอย่าง ๗
 ตำนาน จึงสันนิษฐานว่าราชปริตเดิมเห็นจะเป็นอย่าง ๗ ตำนาน ต่อมา
 มีผู้รื้อคิดแก้ไขให้เป็นอย่าง ๑๒ ตำนาน ข้าพเจ้าเห็นชอบ ด้วยมีข้อ
 สันนิษฐานวินิจฉัยอยู่น้อยอยู่ในทางโบราณคดี ที่ประเพณีการสวดมนตร์ใน
 ประเทศนี้ แมตังแต่โบราณมาย่อมสวด ๗ ตำนานเป็นพื้น ๑๒ ตำนาน
 สวดเฉพาะแต่ในงานใหญ่ ขอนส่อให้เห็นว่า คงได้แบบสวดมนตร์อย่าง ๗
 ตำนานเข้ามาจากลังกาก่อนช้านาน จนใช้สวดกันเป็นประเพณีบ้านเมืองแล้ว
 ครั้นเกิดแบบสวด ๑๒ ตำนานชนในลังกาทวิปได้มายังประเทศนี้เมื่อภายหลัง
 จึงมิได้ใช้สวดกันในพื้นเมืองแพร่หลายเหมือนอย่าง ๗ ตำนาน

เมื่อแต่งตำนานพระปริตนี้ ข้าพเจ้าได้ให้สืบสวนถึงการสวดพระปริต
 ในลังกาทวิปและประเทศพะม่าในปัจจุบันนี้ (๑) ได้ความว่าการสวดราชปริต
 ที่ในลังกาทวิปเลิกเลี่ยนนานแล้ว แม้นะบบกัศุณย์ จนพระองค์เจ้าปฤษฎางค์
 หาไปประทาน (พระองค์เจ้าปฤษฎางค์ตรัสบอกได้ว่าตินะบบเมืองยะไซไป)
 จึงกลบมชน การที่สวดมนตร์พระลังกาสวดพระสูตรและคาถาต่างๆ ตาม
 แต่จะสะดวก แต่การสวดภาณวารในลังกาทวิปยังนับถือกันมาก ว่า
 เวลามีการงานของผู้มีบรรดาศักดิ์ เช่นทำบุญวันเกิด มักนิมนต์พระไปสวด
 ภาณวารผลัดกันสวดคราวละ ๕ องค์บ้าง หรือ ๒ องค์บ้าง สวดทั้ง
 กลางวันและกลางคืน ตลอด ๓ วันก็มี ๕ วันและถึง ๗ วันก็มี ส่วน

(๑) มอญ เขมร สวดอย่างเดียวกับไทย

พระพะม่านัน พระอริยรักษ์ (ซอเหลียง บียะเมธิ) บอกว่ามีหนังสือ
 สวดมนตร์ รับไปหาพระบิพิมพม่าให้ ไต่เบ็นมหาธาตปริต ๑๒ ตำนาน
 เช่นเดียวกับของไทย มีถ้อยคำผิดกันแต่เล็กน้อย เห็นเบ็นหลักฐาน
 สืบตามความที่ได้กล่าวมา ว่าพะม่า มอญ ไทย เขมร ต่างได้เบ็น
 ธาตปริตมาจากลังกาด้วยกันทั้งนั้น

สวดพระพุทธรูปในประเทศสยาม

พระพุทธรูปคำสอนมาประดิษฐานในประเทศสยามนี้ ร่วมราวคราว
 เดียวกับที่ไปประดิษฐานในลังกาทวิป หรือถ้าจะมาภายหลังก็ไม่ช้านัก ด้วย
 มีหลักฐานปรากฏอยู่ทั้งโบราณวัตถุและเรื่องตำนาน ว่าประเทศนั้นเมื่อ
 ชั้นแรกได้รับพระพุทธรูปคำสอนมาแต่ชาวมคธราชู และพระธรรมวินัยที่มาสู่
 ประเทศสยามในชั้นแรกนั้นเบ็นภาษาบาลี ครั้นต่อมาเมื่อแรกเกิดตติย
 พระพุทธรูปอย่างมหายานชนในอินเดีย แปลงพระธรรมวินัยเบ็นภาษา
 สังสกฤต พวกชาวอินเดียข้างฝ่ายใต้มาสอนตติยมหายาน ชาวประเทศ
 สยามก็รับถือตาม และเบ็ดเตล็ดไปศึกษาพระธรรมวินัยในภาษาสังสกฤตเสีย
 ทอดหนึ่งช้านาน ครั้นถึงสมัยเมื่อพวกถือคำสอนพราหมณ์และพวกถือ
 คำสอนอิสลามได้เบ็นใหญ่ในอินเดีย พวกนั้นเบียดเบียดพระพุทธรูปคำสอน
 จนแทบจะเลื่อมคูนัย นานาประเทศที่ถือพระพุทธรูปคำสอน เมื่อไม่ได้
 อาศัยอินเดียซึ่งเบ็นแหล่งเดิม ต่างก็ปฏิบัติตามรูตามเห็นของตนมา
 พระพุทธรูปคำสอนก็เลื่อมลงด้วยกันทุกประเทศ ครั้นเมื่อราว พ. ศ. ๑๖๘๖
 พระเจ้าปรักกรมพาทุมหาราชได้ครองลังกาทวิป ทรงพยายามพนพระพุทธร

คำสั่งนาชนด้วยประการต่าง ๆ มีทำสังคายนาพระธรรมวินัยภาษาบาลีให้
 เรียบร้อยเป็นต้น พระพุทธคำสั่งนาก็กลับรุ่งเรืองขึ้นในลังกาทวีป กิตติศัพท์
 แพร่หลายมาถึงประเทศพะม่ามอญไทยเขมร ก็มีพระสงฆ์ชาวประเทศ
 เหล่านั้นไปศึกษาพระธรรมวินัยในลังกาทวีป แล้วอุปสมบทเป็นนิกาย
 ดังลาวก็ดี พาลตทชซึ่งพบนชนกับทงพระไตรปิฎกภาษาบาลีที่สังคายนาใหม่
 มายังประเทศของตน ในชั้นแรกเป็นแต่มาตั้งเป็นคณะหนึ่งต่างหาก แต่
 เมื่อคุณธรรมปรากฏแพร่หลาย ก็มีคนนับถือและเข้าสัสมักรบวชเรียนตาม
 ดทิธดังลาวก็มากชนทุกที่ จนถึงพระเจ้าแผ่นดินทรงรับอุปถัมภ์ พระสงฆ์
 ในประเทศพะม่ามอญไทยเขมรก็ถือดทิธดังลาวด้วยกันหมด ตามเรื่อง
 ตำนานที่กล่าววน ฟังเห็นได้ว่าพระธรรมวินัยก็ดี ข้อวัตรปฏิบัติก็ดี ซึ่ง
 พระสงฆ์สยามประพฤติในชั้นหลังตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยมา ได้แบบอย่างมา
 แต่ลังกาทวีป แม้จนวิธีการสวดพระพุทธรมนตร์ ซึ่งแยกเอามาแสดง
 ในเรื่องตำนานพระปริตนี้ ก็มีครบทุกอย่างตามแบบที่มีในลังกา ดังจะกล่าว
 อธิบายต่อไป คือ

สวดสาธยายพระธรรม

พระสงฆ์ในประเทศนี้ทุกสังฆารามถือ เป็นกิจวัตรที่ต้องสวดมนตร์
 (สาธยายธรรม) เวลากลางวันมิได้ขาด และมีหอสวดมนตร์ประจำ
 วัดทุกแห่ง ชาวบ้านก็พอใจนิมนต์พระสงฆ์มาสาธยายธรรมเมื่อบำเพ็ญกุศล
 เช่นสวดพระอภิธรรม สวดแจ้ง และสวดพระสูตรต่าง ๆ ในงานศพ
 และพิธีบัพเพตพลีทั้งปวง ชาวเจ้าเขยนึกว่าคนทั้งหลายทำไม่จึงชอบ

นิมนต์พระสงฆ์สวดพระอภิธรรมในงานศพ หรือแม่จันในงานบุญเพชฌัญญู
ต่อมาได้เห็นอธิบายในหนังสือปฐมสมโพธิของ สมเด็จพระปรมานุชิต
ชิโนรส ตอนเทศนาปริวัตตวิเนตที่ ๑๗ กล่าวว่าเมื่อพระพุทธองค์เสด็จ
ขึ้นไปยังดาวดึงส์สวรรค์เพื่อจะเทศนาโปรดพระพุทธมารดา ทรงปรารภว่า
ถ้าประธานเทศนาพระสูตรหรือพระวินัยคุณยังไม่เท่าทันพระคุณของ พระ
พุทธมารดาที่เดิมมาแก่พระองค์ มีแต่พระอภิธรรมอย่างเดียว ซึ่งมีคุณ
สมควร “ใช้ค่าน้ำนมและเข้าบ่อน” ของพระพุทธมารดาได้ดังนี้ จึง
เข้าใจว่าการซึ่งคนทั้งหลายพอใจนิมนต์พระสงฆ์สวดพระอภิธรรม เกิดแต่
ประสงค์จะสนองคุณผู้มีรณภาพ

สวดภาณวาร

ได้ยินว่าแต่โบราณมีประเพณีพระสงฆ์ ถอดกันเป็นคติอย่างหนึ่งว่า
พระภิกษุบวชใหม่ ในพรรษาแรกต้องท่องจำ “ทำวัตรพระ” (ค่านมัสการ
ข้างตอนต้นภาณวาร) กับ “พระอภิธรรม” ให้สวดได้ ต่อไปในพรรษาที่ ๒
ต้องท่องจำ “พระปริต” (ทั้ง ๗ ค่านานและ ๓๒ ค่านาน) ถึงพรรษาที่ ๓
ต้องท่องจำภาณวารให้สวดได้ทั้งคัมภีร์ กับทั้งหมัจจกัปปวัตตนสูตร
และมหาสมัยสูตรด้วย พรรษาต่อไปต้องท่องจำปาติโมกข์ให้ได้ภายใน
พรรษาที่ ๕ ประเพณีที่กล่าวนี้เคยประจักษ์แก่ข้าพเจ้าครั้งหนึ่ง เมื่อตาม
เสด็จพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวไปประพาสเมืองกาญจนบุรี
ใน พ.ศ. ๒๔๕๒ ครั้งนั้นพลับพลาประทับแรมตั้งที่ริมหน้าทางปากตะวันตก
ตรงข้ามกับวัดชัยชุมพล ถึงเวลาค่ำพระวิสุทธจริงดี (เป็ลียน) เมื่อยังเป็น

พระครูพาพระองค์สว่าง ๒๐ รูปลงมาส่งมณฑลที่เพ็ญหน้าวัดถวายเป็น
 ทุกคืน ประทับแรมอยู่ ๓ ราตรีส่งภาณวารได้ตลอดทั้งคัมภีร์ สัมเด็จพระ
 พระพุทธเจ้าหลวงทรงสรรเสริญว่าอุทิศภาระที่องจำ แล้วโปรดฯ พระราชทาน
 รางวัลพระองค์สว่าง อาราม ข้าพเจ้าเข้าใจว่าจะเป็นด้วยรักษาคติโบราณ
 ที่กล่าวนั้นสืบกันมา ส่อให้เห็นว่าแต่โบราณคงมีการนิมนต์พระองค์สว่าง
 ภาณวารตามรวงบ้านเรือนผู้ มบรรดาคัดคิดเนื่อง ๆ เหมือนอย่างเช่นยังมีอยู่
 ในลังกาที่วัดในปัจจุบันนี้ แต่หากเลื่อมมาโดยอนัตตบ น่าจะเป็นเพราะเกิด
 ชอบเอาพิธีโดยศาสตร์เข้ามาปนกับพิธีทางพระพุทธศาสนา ดังจะกล่าว
 ในที่อื่นต่อไปข้างหน้า การส่งภาณวารจึงคงมีแต่ในงานหลวงและ
 ฉะเพาะที่เป็นพระราชพิธีสำคัญ และพระองค์สว่างใช้อ่านหนังสือแทนส่ง
 ปากเปล่า เพื่อให้ศักดิ์สิทธิ์ด้วยสมบูรณทั้งอดีตและปัจจุขณะมิได้
 คดกาดเคลื่อน หนังสือภาณวารสำหรับพระองค์สว่างมีฉบับเก่าฝีมือ
 เขียนครึ่งกรุงศรีอยุธยาอยู่ในหอพระสมุดฯ จึงสันนิษฐานว่าประเพณี
 อ่านส่งภาณวารจะมีมาแต่กรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี
 พระราชพิธีที่มส่งภาณวารหนักไม่หนักพิธีหนัก ที่เป็นพิธีประจำปี
 มีแต่พิธีตรุษ นอกจากนั้นหนักเป็นพิธีจร คือพระราชพิธีบรมราชาภิเษก
 พระราชพิธีตั้งดวงโล่กนกเจ้าฟ้า พระราชพิธีพืชมงคลจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ
 พระราชพิธีหล่อพระพุทธรูปสำคัญ เช่นพระชัยวัฒน์ประจำรัชกาลเป็น
 ต้น และพิธีพุทธาภิเษกฉลองพระพุทธรูปสำคัญ การส่งภาณวารใน
 พระราชพิธีบรมราชาภิเษกนั้น แต่เดิม (เป็นส่วนพิธีเฉลิมพระราชมณเฑียร)

พระสงฆ์ & รูปนั่งสวดบนพระแท่นที่บรรทม และสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
 เสด็จประทับทรงสวดสวดภาณวารในห้องนั้น แบ่งภาณวารสวดเป็น ๓ วัน
 ถึงรัชกาลที่ ๔ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดฯ ให้เปลี่ยน
 มาสวด (เป็นส่วนพระราชพิธีบรมราชาภิเษก) เหมือนกับสวดภาณวาร
 ในพระราชพิธีอื่น ๆ คือตั้งเตียงสวดที่ห้องพระโรง พระสงฆ์ ๕ รูปนั่งสวดดำรง
 ตะ & รูปผลัดกันสวดทีละ ๒ รูป มีพระเถระนั่งปรกอยู่เคียงหนึ่งต่างหาก
 อีกองค์หนึ่ง สวดทั้งกลางวงกลางคั่นตลอด ๓ วัน ๓ คั่น ถ้าเป็นพิธีอย่าง
 น้อยก็สวดวงกับคั่นหนึ่ง พระสงฆ์ที่สวดภาณวารนั้น ถ้าเป็นพิธีใหญ่
 เช่นบรมราชาภิเษก พระราชาคณะสวด ถ้าเป็นอย่างสามัญพระพิธี
 ธรรมสวด ยังเป็นประเพณีมาจนปัจจุบัน

สวดพระปริต

การที่ไทยเราได้ราชปริตของชาวลังกามาเป็นตำรา สันนิษฐานว่าคงได้
 ราชปริตอย่าง ๗ คำนานมาก่อน จึงได้สวดกันแพร่หลายแต่อย่างเดียว
 ส่วนราชปริตอย่าง ๑๒ คำนานนั้นคงได้มาต่อภายหลัง จึงสวดเฉพาะงาน
 ใหญ่บางอย่าง แต่เพราะเหตุในราชปริต มีคาถาอื่นนอกจากที่รวมไว้ใน
 ภาณวารเพิ่มเติมหลายอย่าง ที่แทรกอยู่ข้างต้นเช่นคาถา "สัมพุทฺธเชฯ" ก็มี
 แทรกลงต่อข้างท้ายพระปริตเช่นคาถา มหาการุณิโกนาโถฯ เป็นต้นก็มี
 สันนิษฐานว่าคาถาแทรกเหล่านี้คงมีนักปราชญ์ได้ออกคิดมาแต่พระไตรปิฎก
 หรือแต่งขึ้นใหม่แล้วเอาสวดเพิ่มในพระปริต เพื่อจะให้เป็นที่ระลึกคดียังชน
 แดงก็เคยถือแบบแผนมีมาแล้วแต่ในลังกาทวีป เพราะฉะนั้นเมื่อรับ

พระปริตมาสดในพระเศวตนี้ นักปราชญ์ไทยที่เชี่ยวชาญพระไตรปิฎก จึง
 แต่งและแปลยนบทแทรกในพระปริต เพื่อประโยชน์อย่างเดียวกัน จะ
 ยกพอเป็นตัวอย่าง ดังเช่นพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรง
 พระราชนิพนธ์คาถา โม ๘ บทสำหรับสวดทำน้ำพระพุทธรมนตรี และสมเด็จพระ
 พระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงแต่งคาถา “โย
 จกขุมา” แปลยนคาถา สัมพุทฺธเช เป็นต้น ที่เพิ่มข้างท้ายพระปริตก็มี
 เช่นคาถา อรหิ สุมมาสัมพุทฺธโช พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระ
 พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และคาถา ยัม ยัม เทวมนุสฺสฺสานิ ของสมเด็จพระ
 พระพุทธโฆษาจารย์ (ฉิม) เป็นต้น คาถาแทรกซึ่งกล่าวมาสดเพิ่มเติม
 ทั้งใน ๗ คำนานและ ๑๒ คำนาน อนึ่งการพิธีซึ่งพระสังฆมณฑลพระปริต
 ในประเทศนี้ลักษณะเป็น ๒ อย่างต่างกัน คือเป็นพิธีทางพุทธศาสนา
 ๒ อย่าง ๑ เป็นพิธีพุทธศาสนาเดียวกับไสยศาสตร์อย่าง ๑ ดังจะแสดง
 อธิบายต่อไป

การพิธีพุทธศาสนาด่วน แต่ก่อนมาถ้าเป็นงานมงคลอย่างสำคัญเช่น
 ทำบุญเวียนหรือฉลองพระหรือโกนจุกเป็นต้น สวด ๗ คำนาน ถ้าเป็นงาน
 มงคลวิเศษกว่าสำคัญ เช่นการพระราชพิธีใหญ่แต่สวดมนตร้วนเดียว
 คงพอธอนาและพรแรกนาเป็นต้นกต งานขเดยศักดิ์ซึ่งเป็นงานสำคัญ เช่น
 งานฉลองอายุและแต่งงานบ่าวสาวเป็นต้นกต ย่อมสวด ๑๒ คำนาน
 แต่เดิยวนแปลยนเป็นอย่างอื่นไปแล้ว พระปริตอย่าง ๑๒ คำนานคงสวด

แต่ในงานหลวงบางอย่าง คืองานพระราชพิธีนอกอย่าง ๑ งานพระราชพิธี
แรกนออย่าง ๑ กับพระราชพิธีเฉลิมพระชันษา (สวดในพระอุโบสถ
วัดพระศรีรัตนศาสดาราม) อย่าง ๑ นอกจากนั้นสวด ๗ ทำนानเป็นพัน
การสวด ๗ ทำนानกระบวนสวดก็ผิดกันเป็นหลายอย่าง คือ

๑ สวดทำนองผิดกัน พระมอญสวดทำนอง ๑ พระมหานิกายสวด
(เรียกกันว่าสวดอย่างสังโยค) ทำนอง ๑ พระธรรมยุติกาสวดทำนอง ๑
ทำนองที่พระธรรมยุติกาสวดนั้น ได้ยินมาว่า พระบาทสมเด็จพระจอม
เกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชดำริชมน้อยยงทรงผนวช (ตั้งเกตุเหมือนจะเอา
ทำนองดังกล่าวกับมอญประสมกัน) แต่ถ้าพระสงฆ์หลายนิกายสวดด้วยกัน
ย่อมสวดทำนองอย่างมหานิกายเป็นแบบ

๒ ระเบียบผิดกัน ระเบียบพระปริตที่พระมหานิกายกับพระมอญ
สวดเหมือนกัน แต่ระเบียบสวดมนตร์ของพระธรรมยุติกาสวด พระบาท
สมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงแก้ไขเป็นอย่างหนึ่งต่างหาก ราช
ปริต ๑๒ ทำนानหาสวดไม่ สวดแต่อย่าง ๗ ทำนान ตัดโมรปริตออก
และทรงแก้ไขศัตรอนคาถาที่เพิ่มนอกปริตหลายแห่ง แม้ระเบียบ ๗ ทำนान
ที่พระมหานิกายสวดนั้น ก็ยังมีอย่างพิสดารและอย่างย่อ อย่างพิสดารสวด
เต็มคำภา (ดังพิมพ์ไว้ในหนังสือสวดมนตร์ฉบับหลวง) อย่างย่อสวด
ในงานซึ่งไม่จำเป็นจะต้องสวดเต็มคำภา ยกตัวอย่างเช่นในงานหลวง
อันมีสวดภาณวารด้วย คืองานได้กันตเจ้าฟ้าเป็นต้น เพราะพระปริต
ทั้งปวงมีอยู่ในภาณวารทั้งนั้นแล้ว พระสงฆ์หมู่ใหญ่สวด ๗ ทำนาน ถึง

จะลวดแต่สิ่งเขปก็มิขาดพระปริตในงานพิธีนั้น เรื่องนี้เจ้านายเคยทรง
 ปรารภกันเป็นปัญหาว่าพระปริตทั้งปวงพระองค์ลวดในภาณวารแล้ว ทำไม
 พระสังฆหมู่ใหญ่ซึ่งมาเป็นผู้กำกับการพระราชพิธีจึงต้องลวดมนตร์เย็นด้วย
 ทุกวัน กรมพระสัสมตอมรพันธุ์ประทานอธิบายซึ่งได้เคยทรงสดับมา ว่ากิจ
 ของพระองค์ทั้งปวงมีอยู่ที่จะต้องสาธยายพระธรรมทุก ๆ วัน เพื่อรักษา
 พระศาสนา (ทำนองแต่ก่อนมาถึงเวลาเย็นพระสังฆหมู่ใหญ่เห็นจะต้องกลับไป
 ไปสาธยายธรรมที่วัดมิให้ขาด) ที่หลังได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาต
 ให้สาธยายธรรมตามหน้าที่ได้ในพระราชฐาน มิให้ลำบาก ถึงเวลา
 เย็นพระสังฆหมู่ใหญ่จึงลวดพระปริตเพื่อสาธยายธรรมทุก ๆ วัน ด้วยเหตุ
 นี้ในพระราชพิธีที่มีลวดภาณวาร พระสังฆหมู่ใหญ่ที่ลวดพระปริตจะตัด
 เท้าหนึ่งเท้าใดก็ได้ไม่ขัดของแก่การพิธี การลวดสิ่งเขปมีในงานอีกชนิด
 หนึ่ง ซึ่งพระสังฆเห็นว่าเจ้าของงานมักพิจารณาจะต้องบำเพ็ญมาก จึงลวด
 แต่เนื้อพระธรรมที่อยู่ในพระปริต เพื่อจะมีให้เวลาลวดมนตร์นานนัก
 ลวดมนตร์ตามบ้านมักลวดอย่างสิ่งเขปโดยมาก ถึงงานหลวงด้วยนักคิด
 คาทาทำยลวดมนตร์อย่างแบบโบราณออกเสียโดยมาก ด้วยเหตุอันเดียวกัน
 ๓ ขัดตำนาน ตามตำราพระปริตพระสังฆนายกผู้นำลวดมนตร์เป็น
 ผู้ขัดตำนาน (ซอนรู ได้ด้วยคำบาตท่ายบตขัดตำนาน ซึ่งลงว่า " ภาณามเห ")
 เป็นคำสำหรับผู้ใหญ่พูดกับผู้น้อย) ดังนั้นฐานว่าในสมัยต่อมาจะเป็น
 ด้วยบางคราว พระสังฆนายกผู้นำลวดมนตร์แก่ชราหรือมีเดียงหาบเควือ
 ไม่สามารถจะขัดตำนานได้สะดวก จึงสัสมตให้พระภิกษุของคอนขัดตำนาน

แทน ก็เลยเกิดเป็นประเพณีล้มมตให้พระภิกษุองค์ใดองค์หนึ่งซึ่งเลี้ยงดี
 หรือว่าทำนองเพราะเป็นผู้ชดตำนาน แต่เช่นนั้นก็ยาก การลวดมนตร์
 ในพนเมืองจึงมีใครชดตำนาน แม้แต่ว่า ลักเค เชิญเทวดามาฟังพระปริต
 ก็มักให้กฤหิ์ลว่า ล้วนบทชดตำนานนั้น พระสังฆลวดไปด้วยกันกับลวด
 พระปริต อนึ่งบทชดตำนานนั้น แบบเดิมมีแต่ชดในราชปริต ๗ ตำนาน
 กับ ๑๒ ตำนาน พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ดำรัสให้
 ล่มเด็จพระสังฆราช (ล่า) วัดราชประดิษฐทรงแต่งบาตบชดตำนาน
 พระสูตรอื่น ๆ ขึ้นอีก เช่นธัมมจักกปปวัตตนสูตร และมหาสมัยสูตร
 เป็นต้น (ฟังรู้ ได้ด้วยบทชดตำนานของล่มเด็จพระสังฆราช ย่อม
 ดงท่ายว่า “ ภาณาม เส ” เป็นคำสำหรับใคร ๆ ใช้ได้ทั้งนั้น) อีก
 อย่างหนึ่งพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงตั้งแบบให้พระ
 สังฆนายกบอกนามสูตรและปาฐคาถาให้พระสังฆลวด อันบทบาตนั้น
 ขึ้นว่า หนุท มย เป็นเทือกเดียวกับชดตำนานย่อ ๆ แบบนยงใช้อยู่แต่
 คณะธรรมยุติกา

๔. เพิ่มพระปริต การลวดพระปริตเดิมมีแต่อย่าง ๗ ตำนาน กับ
 อย่าง ๑๒ ตำนาน พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงเลือก
 พระสูตรและพระธรรมปริยายมาให้พระสังฆธรรมยุติกาลวดอีกหลายอย่าง
 เช่น อนัตตลักขณสูตร และอาทิตตปริยายสูตร เป็นต้น ถึงธัมมจัก
 กปปวัตตนสูตรและมหาสมัยสูตร เดิมก็อยู่ท้ายภาณวาร ทรงพระราชดำริ
 ให้มาใช้ลวดอย่างปริต และยังมีปาฐคาถาต่าง ๆ ซึ่งเป็นของเก่าบ้าง

ทรงพระราชนิพนธ์ขึ้นใหม่บ้าง พระสงฆ์ธรรมยุติกาสวดกันเป็นแบบอยู่
แต่ก่อน ส้มเด็จพระสังฆราช (สา) ได้เรียบเรียงไว้ในหนังสือสวดมนตร์
ฉบับหลวง โดยพิศดาร

๕ สวดมนตร์ ๓ วัน แต่ก่อนมางานพระราชพิธีบางอย่าง ซึ่ง
พระสงฆ์สวดมนตร์ ๓ วัน แต่ไม่มีสวดภาณวาร เช่นพิธีสารทและพิธี
โสกันต์ชนรองเจ้าฟ้าลงมา เป็นต้น งานเช่นนี้พระสงฆ์สวด ๗ ทำนานใน
วันแรก สวด ๑๒ ทำนานในวันกลาง สวดธัมมจักกัปปวัตตนสูตรกับมหา
สัณยสูตรในวันหลัง แต่มาแก้ไขเมื่อในรัชกาลที่ ๕ เป็นสวด ๗ ทำนาน
วันแรก สวดธัมมจักกัปปวัตตนสูตรวันกลาง สวดมหาสัณยสูตรวันหลัง
ยังคงสวดในงานพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษาอยู่ในบัดนี้

สวดทำน้ำพระพุทธมนตร์

การทำน้ำมนตร์เป็นส่วนหนึ่งของสวดพระปริต เพราะฉะนั้นจึงเป็น
ประเพณีบ้านเมืองมาแต่โบราณ ถ้ามีการสวดพระปริตที่ใด ก็ย่อมตั้ง
บาตรหรือหม้อใส่น้ำม เทียนจุดติดไว้ และผูกด้วยสายสิญจน์นำมาให้
พระสงฆ์ทวงปวงถือในเวลาสวดพระปริต

จะชอกถ้าววินิจฉัยแทรกกลางทรงนี้สักหน่อย ข้าพเจ้าเคยนิมนต์
พระสงฆ์ลังกาและพระสงฆ์พะม่ามาทำบุญ สักเกตดูเวลาสวดมนต์ตั้ง
ตาลปัตร ทั้งพระสงฆ์ลังกาและพะม่า แต่พระสงฆ์ไทยมอญสวดมนตร์
ไม่ตั้งตาลปัตร ที่ผิดกันจะเป็นด้วยเหตุใด พิเคราะห์ดูก็เห็นเคาเงอน
สันนิษฐานว่าประเพณีเดิมในอินเดีย ตาลปัตรเป็นของพระสงฆ์ใช้ใน



เวลาเช้าบ้าน จะเทศน์หรือจะสวดมนตร์ในบ้าน คงตั้งศาลับตร พระไทย
 มอญทุกว้น เวลากลางคืน สวดอนุโมทนากดี หรือสวดภาณวาร
 และพระอภิธรรมบนเตียงสวดกดี กตั้งศาลับตร ที่ไม่ตั้งศาลับตรในเวลา
 สวดมนตร์ เดิมเห็นจะเป็นเพราะถือสายตีญจน์ นั้นใดที่เทศน์ไม่ตั้ง
 ศาลับตรก็คงเป็นเพราะถือคัมภีร์อยู่เป็นท่านองเดียวกัน แลวจึงมากลาย
 เป็นประเพณีไม่ตั้งศาลับตรเวลาสวดมนตร์ ไม่เลือกว่าจะต้องถือสายตีญจน์
 หรือไม่ ลักษณะการทำนมนตร์นั้น สันนิษฐานว่าแบบเดิม เมื่อพระสังฆ
 สวดไปถึงบท “สกุทวา” (คือครบ ๗ คำนานแล้ว) พระสังฆนายก
 ปลดเทียนมาเวียนปากบาตรหยดขผึ้งลงในน้ำ พอจบมนตร์บทหนักเอา
 เทียนจุ่มน้ำที่ในบาตรดับไฟ ข้าพเจ้าได้เห็นทำอย่างวานที่วัดบ้านโคน
 แขวงจังหวัดกำแพงเพชรซึ่งเป็นวัดบ้านนอกห่างหลักแหม่งแห่งเวียนทั้งปวง
 จึงนึกว่าเห็นจะเป็นวิธีเดิมบอกเล่าสืบกันมาในวัดนั้น ได้ ยินกต่างกันอีก
 อย่างหนึ่งว่า การทำนมนตร์พระปริตแบบเก่านั้น คฤหัสถ์เป็นผู้ทำ
 เหมือนอย่างเป็นผู้สวด สักเค ข้าพเจ้าพึงได้เห็นดังกล่าวเมื่อเร็ว ๆ นี้ที่บ้าน
 แห่งหนึ่งในกรุงเทพ ฯ คือมีเทียนจุดติดปากบาตรและหม้อนมนตร์ และ
 ถ้ามสายตีญจน์ดังกล่าวมาแล้ว พอพระสังฆสวดจน อิติปิโส ในรัชคคสูตร
 คฤหัสถ์ผู้เป็นนายงานพิธี ก็เข้าไปปลดเทียนหยดขผึ้งลงในบาตรแล้ว
 เอากลีบติดตั้งเก่า ครั้นจบสวดมนตร์ก็กลับเข้าไปปลดเทียนทั้งตั้งให้ดับ
 ในนมนตร์ ข้าพเจ้าสันนิษฐานว่าทำอย่างนี้หาใช่แบบแผนไม่ น่าจะเกิด
 ขึ้นแต่พระสังฆบางแห่งไม่รู้ วิธีทำนมนตร์ คฤหัสถ์ผู้จึงเข้าไปทำแทน

การทำนํ้ามนตร์ตามแบบหลวงในพระราชพิธีดํ้ามนัญ ถือว่านํ้าซึ่งตั้งใน
 พระมณฑลย่อมเป็นนํ้ามนตร์อยู่แล้ว คือเป็นการพระราชพิธีซึ่ง (ข้าพเจ้า
 สันนิษฐานว่าจะมีชนในรัชกาลที่ ๕) ต้องพระราชประสงค์นํ้ามนตร์
 สำหรับโสรัจสรงเป็นพิเศษ จึงทรงจุดเทียนซึ่งติดหลังกรอบนํ้ามนตร์
 ของหลวง แล้วทรงประเคนกรอบนั้นแก่พระสังฆนายก ๆ เอาด้วย
 ด้ายสีญจน์พันเชิงกรอบซึ่งตั้งไว้ตรงหน้าแล้วสอดพระปรีดไปจนรัตนสูตร
 เมื่อถึงบาทท้ายซึ่งชนว่า “ชณฺ์ ปุราณํ” ก็เบียดฝาครอบแล้วปลดเทียน
 เวียนให้ ชณฺ์ หยดลงในนํ้า ครั้นจบบทว่า “นิพฺพนฺตํ ชฺรํ ยถายมฺพที่โป”
 ก็จุ่มเทียนลงให้ดับในนํ้าแล้วเบียดฝาครอบติดเทียนไว้อย่างเดิม แต่การสอด
 พระปรีดทำนํ้าพระพุทฺธมนตร์ถือเป็นการดํ้าคัญในราชประเพณีอย่างหนึ่ง มี
 ตำแหน่งพระครูพระปรีดไทย ๕ รูป พระครูพระปรีดมอญ ๕ รูป สำหรับ
 สอดทำนํ้าพระพุทฺธมนตร์ ในบรรดางานพระราชพิธีซึ่งมีสังฆมูรธาภิเศก
 พระราชาคณะไทยรูป ๑ มอญรูป ๑ กับพระครูพระปรีด ๘ รูปนั้นสอดทำ
 นํ้าพระพุทฺธมนตร์สำหรับสังฆมูรธาภิเศกทุกงาน และโดยปกติ พระครู
 พระปรีดมอญต้องเข้ามาสอดทำนํ้ามนตร์ที่หอคำสดราคมทุกวัน นํ้ามนตร์
 พระปรีดนั้นส่วนหนึ่งแบ่งส่งไปสำหรับเป็นนํ้าสดรพระพักตร์และโสรัจสรง
 อีกส่วนหนึ่งใส่บาตร ๒ ใบ ให้สังฆการีถือตามพระครูพระปรีด ๒ องค์เข้าไป
 เติรประด้วยกำหญาคาที่ในพระราชวัง เวลาบ่าย ๑๕ นาฬิกาทุกวันเป็นนิตย
 มาแต่โบราณ อธิบายเรื่องพระมอญทำนํ้ามนตร์พระปรีด พระบาท
 สดมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระราชนิพนธ์ไว้ในประกาศนถอง

หอเสถียรธรรมปริต (ซึ่งหอพระสมุดฯ ได้พิมพ์ไว้ในประชุมประกาศพระราชพิธีจร) พระปริตที่พระครูสวดทำนํามนตร์นั้นก็สวด ๗ คำนานนั้นเอง มิได้ใช้พระปริตอื่นแปลกออกไป

ยังมีวิธีสวดพระปริตเฉพาะงานอีกอย่างหนึ่ง คือในงานพระราชพิธีแรกนา เมื่อสวดพระปริต ๑๒ คำนานหมดแล้ว สวดคาถาพิชฌมกต เพิ่มเข้าถวายเฉพาะงานนั้นอย่างหนึ่ง งานฉลองอายุถ้าสวดมนตร์วันเดียว สวดธัมมจักกัปปวัตตนสูตรก่อน แล้วสวด ๗ คำนานต่อ มีชุดคำนาน แต่พระปริตสวดอย่างสังเขป อีกอย่างหนึ่งนั้นในงานบุพเพศัตถ์ เช่น ทำบุญหน้าศพ สัปตมวาร บุญญาดมวาร และศตมาหะ สวดอนัตตลักขณสูตร อาทิตตปริยายสูตร และสูตรอื่นบ้าง บางทีก็สวดธัมมจักกัปปวัตตนสูตร สวดมนตร์อย่างนมพระอภิธรรมต่อท้าย ที่จริงการสวดมนตร์ในเรื่องบุพเพศัตถ์เป็นสาธยายธรรม แต่กระบวนที่สวดปรุ้งเป็นอย่างสวดพระปริต หาใช่เป็นพระปริตตรงตามตำราเดิมไม่

มหาทิพมนตร์

มีบทสวดมนตร์อยู่อีกคัมภีร์ ๑ เรียกว่า “มหาทิพมนตร์” มีมนตร์ต่าง ๆ รวมอยู่ในคัมภีร์นั้น คือ มหาทิพมนตร์ ๑ ฐัมมังคต ๑ มหาชัย ๑ อุนหิสังวิชัย ๑ มหาสังวัจ ๑ รวม ๕ อย่างด้วยกัน สำหรับสวดเพื่อให้เกิดสวัสดิมงคลและให้อายุยืน ได้ยินว่าแต่โบราณ เมื่อยกกองทัพไปทำสงคราม ย่อมสอนให้พวกทหารสวดมหาทิพมนตร์ในเวธาค่าทุก ๆ วัน อีกสถานหนึ่งในงานมงคลเช่นทำบุญฉลองอายุเป็นต้น มักให้หนักสวด ๕ คน

ขนนิ่งเคียงสัตว์มหาพิพมนตร์ และกล่าวกันว่าทำนองสัตว์นั้นไฟเพราะนำฟ้ง
 นก พริอย่างนยู มบรรดาัคักดีพอใจทำมาแต่ก่อน ฟังมาเด็กเมื่อในรัช
 กาลที่ ๕ เห็นจะเป็นด้วยรังเกียจว่าคล้ายกับสัตว์ศพ เพราะพวกนกสัตว์
 คฤหัสถ์ที่เป็นคนคะนองมักเอาบทมหาชัยไปสัตว์อดทำนองเด่นในเวตาประ
 กวดสัตว์ศพ อีกสถานหนึ่งเพราะเกิดมีพิธีสัตว์นครหาญสุดมธรรมชนแทน
 การสัตว์มหาพิพมนตร์ก็คูนัยไป ยังเหลืออยู่แต่ตัวตำรา ทั้งคำขาด
 และที่แปลเป็นกลอนภาษาไทยกำกับไว้ (หอพระสมุด ฯ ไค พมพ์แล้ว)
 ดันนิษฐานว่ามหาพิพมนตร์ นั้นเห็นจะเป็นของแต่งขนทางกรุงศรีวัดคนาคนหุค
 เมื่อเมืองเวียงจันทยงเป็นอิสสระ แต่แต่งในสมัยเมื่อความรู้ภาษาขาด
 เลื่อมทราบดีมากแล้ว และสันนิษฐานว่าจะใช้สัตว์อย่างภาณวาร ซึ่งยัง
 ใช้กันอยู่ทางมณฑลอุดรและมณฑลอิสานจนสมัยปัจจุบันนี้ แต่สำนวน
 แปลเป็นกลอนเป็นภาษาไทยข้างไค แต่กเห็นจะเก่าเกือบถึงครึ่งกรุงศรี
 อยุรยา เมื่อไคตำราลงมาจากข้างเหนือชนเดิมเห็นจะนิมนต์พระสัตว์อยู่
 ก่อน ต่อเมื่อเกิดคำแปลจึงให้คฤหัสถ์สัตว์ทั้งภาษาขาดและคำแปล นกสัตว์
 คฤหัสถ์คงคิดทำนองสัตว์ให้ไฟเพราะเพราะพริยงชนเป็นอันดับมา จนกระทั่ง
 กลายเป็นเครื่องเด่นไป

สวดพระพุทธรมนตร์เนื่องกับไสยศาสตร์

ในไสยศาสตร์มีตำรานับถือเทวดานพเคราะห์ คือ พระอาทิตย์ พระ
 จันทร พระอังคาร พระพุธ พระพฤหัสบดี พระศุกร์ พระเสาร์ พระราห

พระเกตุ เทวดา ๕ องค์ หนวากิ้วของด้วยกำเนิดของมนุษย์ และอาจให้
 คุณโทษทำให้อายุยืนหรืออายุสั้น และให้เป็นผู้หรือเป็นทุกข์ได้ จึงมี
 วิชบุชาเทวดานพเคราะห์เพื่อป้องกันและบำบัดอันตราย และให้เจริญศิริ
 มงคลอายุวัฒนะ พวกพราหมณ์นำวิชาเทวดานพเคราะห์เข้ามาตั้งสอน
 ในประเทศนี้ เนื่องด้วยวิชาโหราศาสตร์ จึงเชื่อถือกันแพร่หลาย เคย
 เกิดความประสงค์จะเอาการบูชาเทวดานพเคราะห์เข้าติดอยู่ในคติพระพุทธ
 ศาสนา ซึ่งไม่ขัดแย้งกัน ด้วยตามลทธิพระพุทธศาสนามักถือว่ามีเทวดา
 และถือว่าเทวดาอาจให้คุณและโทษแก่มนุษย์ได้อยู่บ้างแล้ว จึงเกิดวิ
 สวดพระพุทธมนตร์เนื่องด้วยเทวดานพเคราะห์ ซึ่งด้วยเหตุดังกล่าวมา ข้อ
 ที่เกี่ยวกันนั้นขอเอากำตั้งเทวดานพเคราะห์เป็นเกณฑ์ ตามตำราพราหมณ์
 ว่ากำลังเทวดานพเคราะห์รวมกันเป็น ๑๐๘ ส่วน แยกจำนวนเป็นรายองค์
 พระอาทิตย์ ๖ พระจันทร์ ๑๕ พระอังคาร ๘ พระพุธ ๑๗ พระเสาร์ ๓๐
 พระพฤหัสบดี ๑๘ พระราหู ๑๒ พระศุกร์ ๒๑ พระเกตุ ๕ พระสังฆ์เอาจำนวน
 ที่เป็นเกณฑ์นี้เข้าสังเคราะห์ ในการสวดมนตร์พร้อมเนื่องด้วยเทวดานพ
 เคราะห์ เป็นต้นว่าในพระราชพิธีพืชมงคลฯลฯ เมื่อสวดพระปริ
 ฉบแล้ว สวดคาถาพืชมงคลฯลฯ ซึ่งขึ้นว่า

“ภควา อรหํ สุมมา- สุมพุทฺโธ ฉายินํ วโร ๑๑๑
 สจุเจนน เม สโม นตฺถิ เอตฺถ เม สจุจปารมิตี” ๕
 ถ้าว้นอาทิตย์สวด ๖ จบ ถ้าว้นอื่นก็สวดเท่าจำนวนเกณฑ์กำลัง

เทวดาในวันนั้น

อีกอย่างหนึ่ง ถ้าสดมมนตรีในการฉลองอายุ เมื่อสดพระปริตจบ
แล้ว เหาบทชนิดใน ๑๒ คำนานสมมติให้สำหรับเทวดานพเคราะห์ทั้งพระองค์ คือ

พระอาทิตย์	สด	ปุเรนตมุโพธิ์สมุภาเว ๑ ด ๑
พระจันทร์	”	ปุณณดาภิ มหาเศร ๑ ด ๑
พระอังคาร	”	ยสุ์สานุภาวโต ยกฐา ๑ ด ๑
พระพุธ	”	สุ์พวาดีวิธชาคินิ ๑ ด ๑
พระเสาร์	”	ปริตคิ ยมภณนุตสุ์ ๑ ด ๑
พระพฤหัสบดี	”	ปานิธานโต ปฏุจาย ๑ ด ๑
พระราหู	”	อบปลันนุเนหิ นาถสุ์ ๑ ด ๑
พระศุกร์	”	ยสุ์สานุสุ์รณนาบี ๑ ด ๑
พระเกตุ	”	ชยิ เทวมนุสุ์สานิ ๑ ด ๑

สดท่ายพระปริตกิจบเท่ากำลังของเทวดานพเคราะห์องค์ที่เสวยอายุ

อีกอย่างหนึ่ง เพื่อให้เวลาดสดด้นลงมา สดมตพระปริตต่าง ๆ
ให้เป็นสำหรับเทวดานพเคราะห์องค์ละปริต ดังนี้

พระอาทิตย์	สด	อุทุเทศยญจกฐมา ๑ ด ๑
พระจันทร์	”	ยนุทุนนิมิตคิ ๑ ด ๑
พระอังคาร	”	กรณียมตฤกสุ์เดณ ๑ ด ๑
พระพุธ	”	วิรูปกฐเช ๑ ด ๑
พระเสาร์	”	ยโตหิ ภคินิ ๑ ด ๑
พระพฤหัสบดี	”	ยานิธ ภูตานิ ๑ ด ๑

พระราหู ถวด วิปสุตีสุด ๑ ด ๑
 พระศุกร ,, ชชคุดุตร ๑ ด ๑
 พระเกตุ ,, มหาการุณีโก ๑ ด ๑

และถวดมนตรีเป็น ๘ คำนานให้ครบพเคราะห์ตามถวมมคั่น ที่ว่ามาน
 เป็นวิธีเก่า

สวดนวครหายุสมธรรม

ในรัชกาลที่ ๕ สมเด็จพระเจ้าฟ้า ๑ กรมพระยาบำราบปรปักษ์จะทรง
 บำเพ็ญพระกุศลฉลองพระชันษา (เข้าใจว่าเมื่อพระชันษาครบ ๕๐ ใน
 ปีมะเส็ง พ.ศ. ๒๔๑๒) ใครจะทรงทำพิธีพิเศษ แต่ทรงรังเกียจวิธีที่หากัน
 มาแต่ก่อน จึงตรัสปรึกษากับสมเด็จพระสังฆราช (ปุดุสเทว ถา) จัด
 แบบพิธีขึ้นใหม่ ให้ ไหริบูชาเชิญเทวดานพเคราะห์มาฟังถวดพระพุทธรมนตรี
 ที่ละองค์ และให้พระสงฆ์ ๕ รูปถวดพระธรรมต่างๆอันมีขอธรรมมีจำนวน
 เท่าเกณฑ์กำลังเทวดานพเคราะห์ณะเพาะองค์ ๓ ให้ฟัง

ถวด	อนุตฺตริยปาจี	สำหรับ	พระอาทิตย์
,,	จรวณปาจี	,,	พระจันทร์
,,	มคฺควิภงฺคปาจี	,,	พระอังคาร
,,	อินฺทริย พต โปชฺฌนฺคปาจี	,,	พระพุธ
,,	ทตฺตพตฉานปาจี	,,	พระเสาร์
,,	ทตฺตฉนฺดา นวอนุปฺพุพวิหารปาจี	,,	พระพฤหัสบดี
,,	ตฺติปฏฺจัน สมฺมปฺปธาน อิทฺธิปาทปาจี	,,	พระราหู



สวด สปุปริตมม อริยชน สุมมาตมาธิปริชาโรปาจี สำหรับ พระศุกร

” อามานวตถุ วินยปาจี ” พระเกตุ

สมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งบทซัดตำนานสำหรับพระธรรมนั้น ๆ ด้วย

สวดสลับกับ โหรมบูชา ได้ทำพิธีนวครหายุสุมธรรมที่วังสมเด็จพระเจ้าฟ้า ๆ

กรมพระยาบารามปรบักษเป็นครั้งแรก ครั้นถึงบชชาติ พ.ศ. ๒๔๒๑ เมื่อ

พระชันษาพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวถึง ๒๕ ปี เป็นเขตต์

เบญจเพส ทรงพระราชปรารภจะทำการพิธีเฉลิมพระชันษาในปีนั้นให้พิเศษ

กว่าที่ทามาแต่ก่อน มีพระราชดำรัสหารอสมเด็จพระเจ้าฟ้า ๆ กรมพระยาบาราม

ปรบักษ จึงกราบทูลให้ทรงทำพิธีนวครหายุสุมธรรม และได้ทำในงาน

หลวงในปีนั้นเบนตนมาทุกปี และผู้นอกทำตามในเมื่อทำบุญฉลองอายุ

เมื่อเข้าเขตต์สำคัญเช่นช้ายศเบนตน ใช้เบนแบบแพร่หลายสืบมา

พิธีสวดนวครหายุสุมธรรมแต่แรกสวดกว่า ๕ ชั่วโมงจึงจบ มาถึงใน

รัชกาลที่ ๖ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรง

พระดำริตดพลความออก คงไว้แต่หัวขอตวพระธรรม เดยวันจึงสวดได้จบ

เพียงเวดาราว ๒ ชั่วโมง การสวดนวครหายุสุมธรรมกันั้นเบนพระปริตอย่าง

หนึ่ง จึงได้แต่ตงอธิบายไว้ในตำนานนี้

L 42827

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์ ไสภณพิพรรฒธนากร

ตำบลถนนราชบพิธ จังหวัดพระนคร

วันที่ ๒๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๗๒